

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomických teorií

Bakalářská práce

**Nezaměstnanost v zemích bývalého Sovětského svazu
– Ruská federace**

Elizaveta Tupitsyna

© 2022 ČZU v Praze

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Elizaveta Tupitsyna

Ekonomika a management

Název práce

Nezaměstnanost v zemích bývalého Sovětského svazu – Ruská federace

Název anglicky

Unemployment in the countries of the former Soviet Union – Russian Federation

Cíle práce

Hlavním cílem bakalářské práce je analyzovat nezaměstnanost v Ruské federaci. Dílčím cílem je identifikovat hlavní problémy na trhu práce a faktory ovlivňující nezaměstnanost. Dalším dílčím cílem je shrnutí protikrizových opatření přijatých v Ruské federaci a postup řešení problémů pracovního zařazení.

Metodika

Bakalářská práce bude rozdělena do dvou částí, teoretické a praktické. Teoretická část práce bude zpracována formou literární rešerše s využitím studia odborné literatury českých a zahraničních autorů; čerpány budou rovněž aktuální informace z odborných časopisů a internetových zdrojů. V praktické části práce bude provedena analýza základních makroekonomických ukazatelů souvisejících s nezaměstnaností. Pro analýzu shromážděných údajů bude využita statistická analýza dat. Aktuální data budou čerpána ze statistického úřadu vybrané země. V práci bude použita zejména metoda deskripce a komparativní analýzy.

Doporučený rozsah práce

30 – 40 stran

Klíčová slova

Ruská federace, nezaměstnanost, míra nezaměstnanosti, trh práce, pracovní síla, vývoj nezaměstnanosti, druhy nezaměstnanosti, příčiny a důsledky nezaměstnanosti.

Doporučené zdroje informací

BRČÁK, J. SEKERKA, B. STARÁ, D. Makroekonomie – teorie a praxe. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. ISBN 978-80-7380-492-3.

BROŽOVÁ, D. VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ V PRAZE. Kapitoly z ekonomie trhů práce. Praha: Oeconomica, 2012. ISBN 978-80-245-1880-0.

JÍROVÁ, H. Trh práce a politika zaměstnanosti. Praha: Vysoká škola ekonomická, Národohospodářská fakulta, 1999. ISBN 80-7079-635-9.

MAREŠ, P. Nezaměstnanost jako sociální problém. Praha: Sociologické nakladatelství, 1994. ISBN 80-901424-9-4.

POŠTA, V. MACÁKOVÁ, L. PAVELKA, T. Strukturální míra nezaměstnanosti v ČR. Praha: Management Press, 2015. ISBN 978-80-7261-296-3.

Předběžný termín obhajoby

2021/22 LS – PEF

Vedoucí práce

Mgr. Elizbar Rodonaia, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra ekonomických teorií

Elektronicky schváleno dne 30. 12. 2021

doc. PhDr. Ing. Lucie Severová, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 8. 2. 2022

doc. Ing. Tomáš Šubrt, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 21. 02. 2022

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci "Nezaměstnanost v zemích bývalého Sovětského svazu – Ruská federace" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autorka uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 15.3.2022

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala Mgr. Elizbarovi Rodonaiovi, Ph.D. za cenné rady a vstřícný přístup při konzultacích v průběhu zpracování této bakalářské práce a za neustálou podporu po celou dobu studia.

Nezaměstnanost v zemích bývalého Sovětského svazu – Ruská federace

Abstrakt

Jedním z nejdůležitějších problémů současné ekonomiky je problém nezaměstnanosti.

Tato bakalářská práce „Nezaměstnanost v zemích bývalého Sovětského svazu – Ruská federace“ se zabývá analýzou problematiky nezaměstnanosti v Rusku. Teoretická část práce je věnována vymezení pojmu nezaměstnanosti, popsaní druhů a důsledků nezaměstnanosti a nástrojů politiky nezaměstnanosti. Aby bylo možné popsat, kde k tomuto jevu dochází, zabývá se teoretická část i trhem práce, jeho funkcemi a hlavními makroekonomickými ukazateli, jako je inflace, hrubý domácí produkt. V analytické části této bakalářské práce provedena analýza dynamiky vývoje nezaměstnanosti v Rusku v letech 1998–2020, prozkoumaná ekonomická situace státu pomocí základních makroekonomických ukazatelů jako HDP a inflace. Posední analyzovaný údaj je vývoj nezaměstnanosti v Rusku během období COVID-19.

Klíčová slova: Ruská federace, nezaměstnanost, míra nezaměstnanosti, trh práce, pracovní síla, vývoj nezaměstnanosti, druhy nezaměstnanosti, příčiny a důsledky nezaměstnanosti.

Unemployment in the countries of the former Soviet Union – Russian Federation

Abstract

One of the most important problems of the current economy is the problem of unemployment.

This bachelor thesis “Unemployment in the countries of the former Soviet Union - Russian Federation” deals with the analysis of the unemployment problem in Russia. The theoretical part of the thesis is devoted to defining the concept of unemployment, describing the types and consequences of unemployment and the instruments of unemployment policy. In order to describe where this phenomenon occurs, the theoretical part also deals with the labour market, its functions and the main macroeconomic indicators such as inflation, gross domestic product. In the analytical part of this bachelor thesis, the analysis of the dynamics of unemployment in Russia in 1998–2020, the economic situation of the state is examined using basic macroeconomic indicators such as GDP and inflation. The last analyzed data is the development of unemployment in Russia during the period of COVID-19.

Keywords: Russian Federation, unemployment, unemployment rate, labour market, labour force, unemployment trends, types of unemployment, causes and consequences of unemployment.

Obsah

1. Úvod.....	11
2. Cíl práce a metodika	12
2.1 Cíl práce.....	12
2.2 Metodika.....	12
3. Teoretická východiska	13
3.1 Trh práce.....	13
3.1.1 Funkce trhu práce	14
3.1.2 Nabídka práce	14
3.1.3 Poptávka po práci	16
3.1.4 Rovnováha na trhu práce	17
3.1.5 Inflace, Phillipsová křivka	18
3.1.6 Hrubý domácí produkt	20
3.2 Nezaměstnanost.....	21
3.3 Míra nezaměstnanosti	21
3.4 Druhy nezaměstnanosti.....	22
3.4.1 Strukturální nezaměstnanost.....	22
3.4.2 Frikční nezaměstnanost.....	23
3.4.3 Cyklická nezaměstnanost.....	23
3.4.4 Sezonní nezaměstnanost	23
3.4.5 Skrytá nezaměstnanost.....	24
3.5 Důsledky nezaměstnanosti	24
3.6 Politika nezaměstnanosti	24
3.6.1 Aktivní politika nezaměstnanosti	25
3.6.2 Pasivní politika nezaměstnanosti.....	26
4. Vlastní práce	27
4.1 Rusko	27
4.1.1 Charakteristika ekonomiky vybraného státu	27
4.1.2 Charakteristika ruského trhu práce.....	31
4.2 Vývoj nezaměstnanosti v Rusku	32
4.2.1 Struktura nezaměstnanosti dle pohlaví	34
4.2.2 Struktura nezaměstnanosti dle věkové struktury	36
4.3 Statní politika zaměstnanosti v Rusku	38
4.4 Ovlivnění nezaměstnanosti epidemií COVID-19 v Rusku	39
5. Výsledky a diskuse	45
6. Závěr.....	46

7. Seznam použitých zdrojů	47
Knížní zdroje.....	47

Seznam obrázků

Obrázek 1: Základní subjekty trhu práce	13
--	-----------

Seznam grafů

Graf 1: Nabídka práce.....	15
Graf 2: Poptávka po práci	17
Graf 3: Rovnováha na trhu práce	18
Graf 4: Vývoj HDP v Rusku v letech 1998-2020 (v mld dolarů)	28
Graf 5: Směnný kurz amerického dolaru vůči rublu v roce 1998 (v rub)	29
Graf 6: Vývoj nezaměstnanosti v Rusku v letech 1997–2020 (v %).....	33
Graf 7: Míra inflace v Rusku v letech 1998–2020 (v %).....	34
Graf 8: Nezaměstnanost žen a mužů v Rusku v letech 2010–2019 (v %).....	35
Graf 9: Podíl nepřítomných pracovníků kvůli COVID-19 (v %)	40
Graf 10: Míra nezaměstnanosti v letech 2018–2020 (v %).....	41
Graf 11: Nezaměstnanost žen a mužů v letech 2019–2020 (v %).....	42
Graf 12: Nezaměstnanost žen a mužů v letech 2019–2020 (v %).....	43

Seznam tabulek

Tabulka 1: Nezaměstnanost v Rusku dle věkové struktury v letech 2006–2019 (v %)	37
--	-----------

Seznam použitých zkratk

CPI	Index spotřebitelských cen
HDP	Hrubý domácí produkt

1. Úvod

V dnešním světě je vnitřní politika států spojena s řešením takových problémů, jako jsou nezaměstnanost, epidemie COVID-19 a jdoucí v důsledku hospodářské krize, které ohrožují stabilitu států a vyžadují způsoby jejich řešení. Nezaměstnanost je socioekonomický jev, kdy část pracovní síly, tj. ekonomicky aktivního obyvatelstva, není zaměstnána ve výrobě zboží a služeb. Jde o makroekonomický problém, který má nejpříjemší a nejsilnější dopad nejen na každého jedince, ale i na společnost. Životní úroveň obyvatelstva se tak může rapidně snižovat. To vede např. ke snižování mezd, což ohrožuje sociální a politickou stabilitu státu. Proto jedním z hlavních úkolů každého státu je minimalizovat míru nezaměstnanosti.

V posledních letech se v Rusku vytvořil současný trh práce, který se nachází v počáteční fázi svého rozvoje. V Rusku by měl být trh práce chápán jako systém sociálních a pracovních vztahů založený na principech tržní ekonomiky.

V posledních desetiletích se nezaměstnanost stala jedním z nejvýznamnějších problémů. Nejvyšší míra nezaměstnanosti v Rusku byla v 90. letech, v roce 1998 míra inflace dokonce dosahovala 13,26 %. V té době velmi rychle rostl počet nezaměstnaných a míra nezaměstnanosti byla na dost vysoké úrovni. Nezaměstnanost se v současné době stává stále více nepostradatelným prvkem života Ruska, což má významný dopad na socioekonomickou situaci v zemi. Tento problém je stále v centru pozornosti, zejména s příchodem epidemie COVID-19 ve světě. Také nezaměstnanost mladých lidí je jedním z největších problémů současného světa.

Každý stát má však své specifické příčiny, úrovně, důsledky nezaměstnanosti a politiku zaměstnanosti, které státy uplatňují při řešení tohoto socioekonomického problému. Proto zajištění a udržení plné zaměstnanosti je považováno za prioritní cíl makroekonomických politik států. Pro tyto cíle Ministerstvo práce a sociální ochrany Ruské federace připravilo strategie rozvoje a státní program „Podpora zaměstnanosti obyvatelstva“ v letech 2013–2020. Program se skládá ze tří podprogramů. Cíle těchto programů jsou vytváření podmínek pro lepší fungování trhu práce a minimalizaci míry nezaměstnanosti, modernizace struktury odborného vzdělávání v souladu s požadavky trhu práce, zlepšování pracovních podmínek pro zachování zdraví pracovníků, zajišťování dodržování pracovních práv občanů.

2. Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Hlavním cílem bakalářské práce je analyzovat nezaměstnanost v Ruské federaci. Dílčím cílem je identifikovat hlavní problémy na trhu práce a faktory ovlivňující nezaměstnanost. Dalším dílčím cílem je shrnutí protikrizových opatření přijatých v Ruské federaci a postup řešení problémů pracovního zařazení

2.2 Metodika

Bakalářská práce byla rozdělena do dvou částí, teoretické a praktické. Teoretická část práce byla zpracována formou literární rešerše s využitím studia odborné literatury českých a zahraničních autorů; čerpány byly rovněž aktuální informace z odborných časopisů a internetových zdrojů. V praktické části práce byla provedena analýza základních makroekonomických ukazatelů souvisejících s nezaměstnaností. Pro analýzu shromážděných údajů byla využita statistická analýza dat. Aktuální data byla čerpána ze statistického úřadu vybrané země. V práci byla použita zejména metoda deskripce a komparativní analýzy.

3. Teoretická východiska

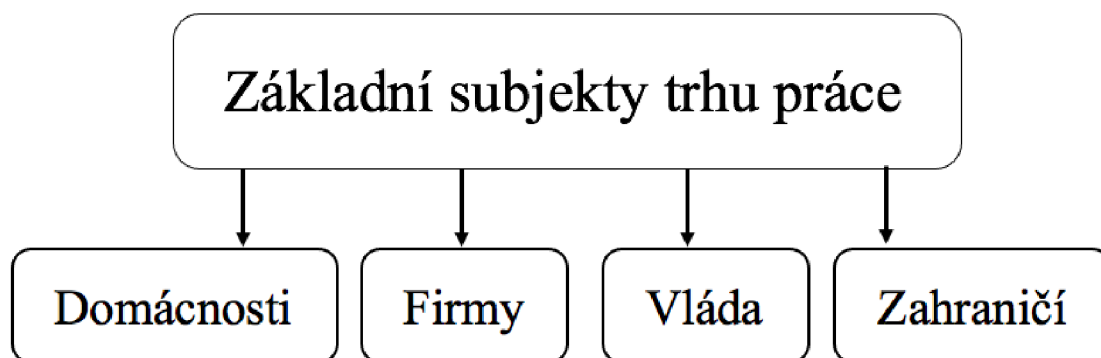
3.1 Trh práce

V obecném pojetí trh je místem, pro které charakteristická kombinace ekonomických vztahů, které jsou založeny na neustálých vzájemných operacích a místem, kde se setkávají prodávající a kupující, zprostředkovatelé a výrobci za účelem nákupu a prodeje. Před zkoumáním nezaměstnanosti je důležité pochopit, kde tento ekonomický jev přesně působí. Nezaměstnanost vzniká a vyvíjí se na trhu práce (Akimova, 2020).

Trh práce je souhrn ekonomických vztahů, kde probíhá interakce mezi zaměstnavateli a zaměstnanci, v důsledku dochází k výměně služeb práce za materiální či jiné výhody. V současné době trh práce je jedním ze základních prvků ekonomiky tržního typu a představuje se jako systém sociálních vztahů, které mají za cíl zajistit efektivní využití a produkci práce.

Základními subjekty trhu práce jsou domácnosti, firmy, vláda, zahraničí (BRČÁK, a další, 2010).

Obrázek 1: Základní subjekty trhu práce

Zdroj: vlastní zpracování dle (BRČÁK, a další, 2010)

Trh práce a zaměstnanost jsou dvě neoddělitelné složky. Jedná se o nejdůležitější sociální ukazatele, podle kterých lze posuzovat efektivitu probíhajících reforem, národní blahobyt země a podmínky zaměstnávání obyvatel (Ermolayeva, 2015).

Jako na každém trhu, tak i na trhu práce existuje nabídka a poptávka. V souladu se zákonem nabídky a poptávky trh práce má řadu významných odlišností od ostatních trhů. Za prvé, specifická trhu práce spočívá v tom, že pracovní síla jako výrobní faktor může

zároveň aktivně ovlivňovat poměr nabídky a poptávky, její tržní cenu. Za druhé, regulátory trhu práce jsou jak ekonomické, tak neekonomické faktory (sociální, národní a legislativní). Neekonomické faktory mohou přispívat jak ke zvýšení poptávky po práci a její nabídce, tak k jejich poklesu. Nezaměstnanost se rozumí takový nerovnovážený stav trhu, kdy nabídka práce převyšuje poptávku po ní (Ermolayeva, 2015).

3.1.1 Funkce trhu práce

Funkce trhu práce zahrnují mnoho aspektů a ovlivňují také míru nezaměstnanosti. Funkce trhu práce mají přímý dopad na blahobyt, protože jsou hlavním zdrojem příjmů. Z ekonomického hlediska je práce důležitým výrobním zdrojem. Z tohoto hlediska lze rozlišit hlavní funkce (Ermolayeva, 2015):

Sociální funkce – tato funkce poskytuje požadovaný úroveň příjmu a blahobytu, reprodukci produktivních schopností zaměstnanců.

Ekonomická funkce – tato funkce se spočívá ve racionálním zapojení, regulace a využití práce.

Stimulační funkce – podporuje rozvoj konkurence mezi pracovníky, zvyšuje zájem o efektivní práci a o zvýšení úrovně kvalifikace nebo změně profese.

3.1.2 Nabídka práce

Nabídka práce je celkové množství práce charakterizované velikostí a složením obyvatelstva (pohlaví, věk, vzdělání, profese, kvalifikace atd.). Nabídka práce závisí na následujících faktorech:

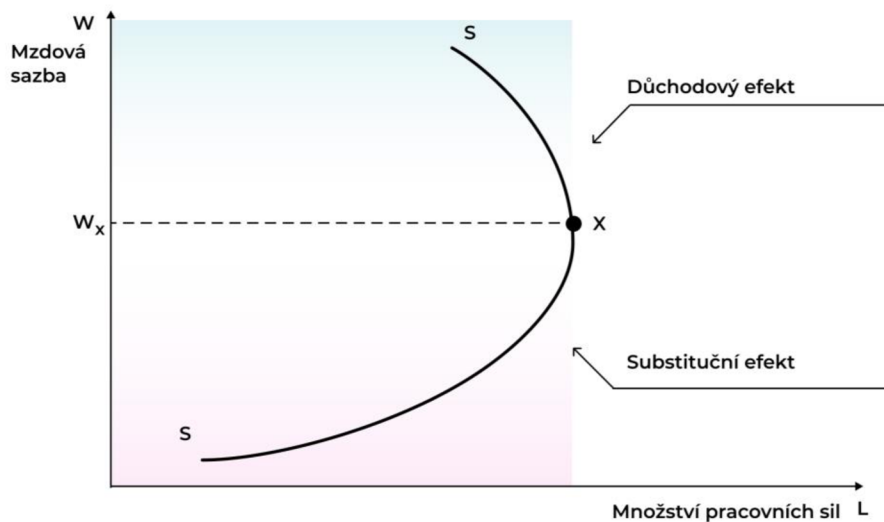
- počet kvalifikovaných pracovníků
- pracovní podmínky
- úroveň mzdy a pracovních podmínek na alternativních pracovištích
- životní úroveň pracovníka
- změny demografické situace v zemi
- náklady spojené se změnou zaměstnání
- časový faktor

Křivka nabídky práce odráží funkční vztah mezi nabízejícím množstvím práce, mzdou a přímou závislostí na mzdách. S růstem mezd roste i nabízející množství práce. Nabídku práce tvoří pracovníci, kteří jsou vždy postaveni před volbu mezi volným časem a příjmem

z práce, za který si mohou koupit výrobky a služby. S nízkou mzdou si zaměstnanec začíná hledat i jiné zdroje příjmů (Rievajová, 2009). (Jírová, 1999)

Na grafu 1 je vidět závislost nabídky pracovních sil od výše mzdové sazby. S výší mzdové sazby se mění volba mezi příjmem z práce a užtkem z volného času (Jírová, 1999)

Graf 1: Nabídka práce

- W - Mzdová sazba
- W_x - Reálná mzda
- L - Množství práce na trhu
- S - Nabídka práce

Zdroj: vlastní zpracování dle (Rievajová, 2009)

Pro celý trh práce křivka nabídky má kladný sklon, s růstem mzdové sazby (bod x) roste nabídka práce, takže čím více hodin, tím větší příjmy, ze kterých plyne větší užitek z výrobků a služeb. Neexistuje zde žádný zpětný postup, protože noví pracovníci systematicky vstupují na trh práce (např. čím vyšší je plat ekonomů, tím více studentů si tuto specializaci vybere). Při vyšší mzdové sazbě, tj. nad bodem x, obvykle počet odpracovaných hodin klesá, tedy dochází k omezení nabídky práce. Čím vyšší mzdová sazba, tím vyšší reálné peníze a spotřebitel se přiklání ve prospěch volného času. Při vyšší mzdové sazbě převládá důchodový efekt a je možnost si dovolit více volného času, tedy nabídka práce klesá. Při nižší mzdové sazbě je substituční efekt, podle kterého zájem o práci se zvyšuje a nabídka práce roste (Rievajová, 2009).

Konkrétní mzdová sazba na trhu práce je výsledkem interakce poptávky po práci a její nabídky. Vztah mezi nabídkou práce a výší mezd je pozitivní, což je odlišné od vztahu mezi poptávkou po práci a výší mezd.

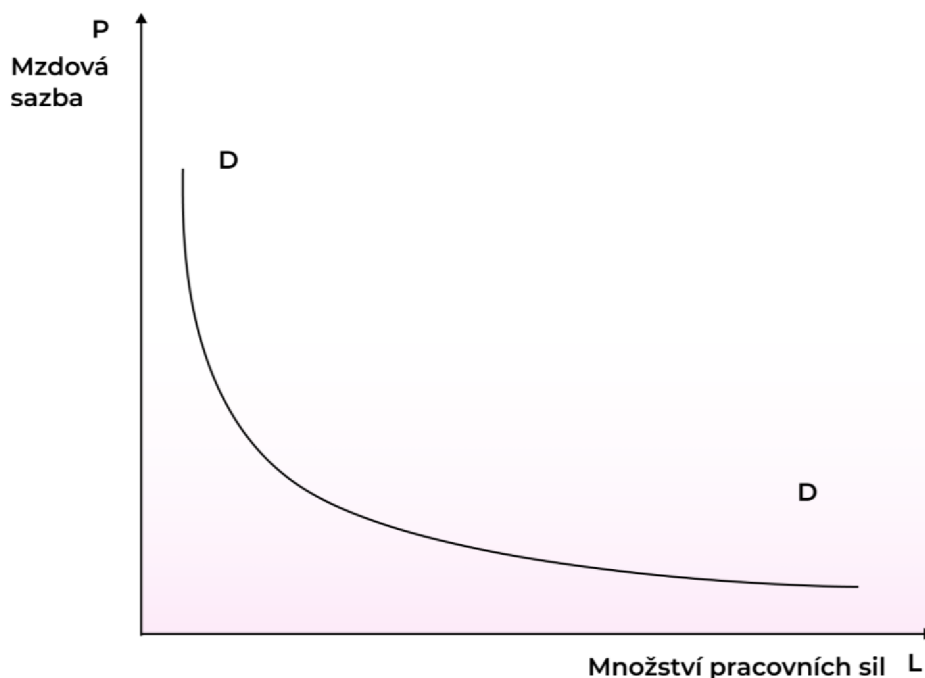
Nabídka pracovní síly by měla být stanovena s přihlédnutím ke statistickým informacím o velikosti, věku a pohlavní struktuře pracovních zdrojů, ekonomické aktivitě různých kategorií obyvatelstva a míře zaměstnanosti starších a mladých lidí.

3.1.3 Poptávka po práci

Poptávka po práci je dána potřebami zaměstnavatelů přijmout určitý počet pracovníků s potřebnou kvalifikací pro výrobu zboží a služeb. Firmy tak nakupují určitý počet jednotek práce. Firmy se při nákupu pracovní síly orientují podle toho, kolik jim mohou jednotliví zaměstnanci přinést výnosů.

Poptávka po práci odráží potřebu ekonomiky pro určitý počet pracovníků v daném okamžiku. Následující graf (graf 2) ukazuje klesající tendenci a je vidět, že poptávka po práci je vztahem mezi poptávaným množstvím a poptávanou cenou. Funkce příjmů z mezního produktu práce určuje poptávku na trhu. Firma zvyšuje nebo snižuje poptávku po práci až do chvíle, když příjem z mezního produktu se vyrovnává mzdové sazbě (Rievajová, 2009) .

Graf 2: Poptávka po práci

P – mzdová sazba

L – množství pracovních sil

D – poptávka po práci

Zdroj: vlastní zpracování dle (Rievajová, 2009)

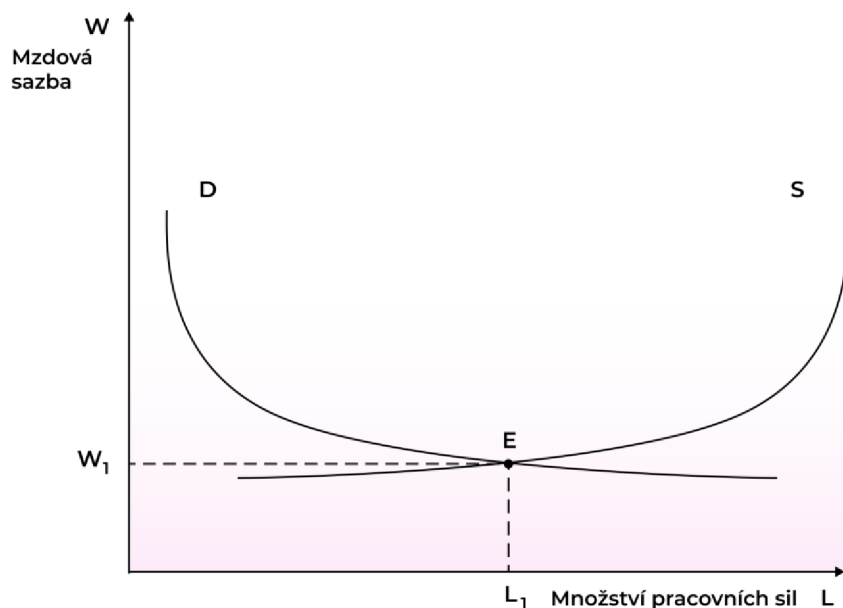
Poptávka po práci závisí na následujících faktorech:

- průměrná výše mezd v celé zemi
- produktivita práce
- věk pracovníka
- počet zaměstnavatelů
- rozšíření výroby v jednotlivých podnicích
- pružnost nabídky doplňkových a náhradních faktorů
- časový faktor

3.1.4 Rovnováha na trhu práce

Rovnováha na trhu práce je situace vznikající na trhu při určité výši mzdové sazby a při určitém množství práce. Když spojíme křivku nabídky práce a křivku poptávky po práci vyjde nám graf (graf 3) rovnováhy na trhu práce.

Graf 3: Rovnováha na trhu práce

- W – mzdová sazba
- L – množství pracovních sil
- D – křivka poptávky po práci
- S – křivka nabídky práce
- E – tržní rovnováha

Zdroj: vlastní zpracování dle (Rievajová, 2009)

Horizontální osa L znázorňuje množství pracovní síly, svislá osa W znázorňuje mzdovou sazbu. Křivka D znázorňuje poptávku po práci, křivka S nabídku práce. Když mzdová sazba klesá, podnikatel má možnost zaměstnávat více pracovníků. Bod E na grafu je průsečík křivky nabídky a křivky poptávky po práci a představuje rovnováhu na trhu práce při mzdové sazbě W_1 a množství práce L_1 . Rovnovážná mzda W_1 je hranicí, kdy už mzdy nebudou klesat (Rievajová, 2009).

3.1.5 Inlace, Phillipsová křivka

Inlace je pojem, projevující se v nerovnováze mezi agregátní poptávkou a agregátní nabídkou, který můžeme charakterizovat růstem cenové hladiny a vyvoláváním znehodnocení peněz. Jedná se o zdražování a růst cen statků a služeb na všech trzích.

Inflace je jedním z nejzávažnějších socioekonomických jevů ve společnosti. V závislosti na míře se rozlišují tři typy inflace: mírná, pádivá a hyperinflace (BRČÁK, a další, 2010).

Mírná inflace se obvykle považuje za inflace s nízkým tempem růstu cen do 10 % ročně a tempo růstu cen nepředbíhá tempo růstu výroby. Charakteristická pro země s rozvinutou tržní ekonomikou, třeba pro USA a Japonsko (BRČÁK, a další, 2010)

Pádivá inflace zahrnuje růst cen až o 200 % ročně. Při pádivé inflaci dochází k rychlejšímu tempu růstu cen než tempu růstu výroby. Tato inflace byla zaznamenána v 80. letech v Latinské Americe, jižní Asii a v 90. letech v Rusku (Kurakov, 2017) .

Během **hyperinflace** dochází k velmi vysokému tempu růstu cen, který je nesrovnatelný s tempem růstu výroby, což vede k poklesu příjmů. Například k hyperinflaci došlo v Německu po 1. světové válce v letech 1922 až 1923 (BRČÁK, a další, 2010).

Inflaci také můžeme rozdělit do zjevné, potlačené a skryté.

Zjevná nebo otevřená inflace je spojená s růstem cenové hladiny (BRČÁK, a další, 2010).

S **potlačenou inflací** se můžeme setkat v případě, že stát zastavuje nebo brzdí růst cenové hladiny pomocí opatření. Při potlačené inflaci může dojít k nedostatku zboží, z tohoto důvodu se rozvíjí např. černý trh. Tato inflace je pro ekonomiku škodlivější než otevřená (BRČÁK, a další, 2010).

Během **skryté inflace** není zohledněna změna cen těchto statků, které produkuje stínová ekonomika (BRČÁK, a další, 2010).

Inflace se měří nejčastěji pomocí indexu spotřebitelských cen CPI, indexu cen výrobců PPI a cenovým deflátorem HDP.

$$P_t = \frac{P_t - P_{t-1}}{P_t} * 100$$

P_t je míra inflace v %

P_t je cenová hladina v roce t

P_{t-1} je cenová hladina v roce t-1

(1)

Zdroj: vlastní zpracování dle (BRČÁK, a další, 2010)

Pojmy nezaměstnanost a inflace jsou spojené. Vztahem mezi inflací a nezaměstnaností se zabýval anglický ekonom Phillips na základě empirického výzkumu. Ekonom tvrdil, že rostoucí nezaměstnanost může výrazně zpomalit růst cen a mezd, zatímco klesající míra nezaměstnanosti je doprovázena růstem míry cen a mezd. Zároveň nemůže být zvýšena inflace a nezaměstnanost.

Inverzní vztah mezi procesy inflace a nezaměstnaností je vysvětlován strukturálními problémy, které vznikají na trhu práce v procesu přibližování se úrovni plné zaměstnanosti. V takové situaci nedochází k uspokojení poptávky po pracovní síle určité kvalifikace. Některé skupiny pracovníků jsou při přijímání diskriminovány. Během vzestupu obecná cenová hladina rychle roste, nezaměstnanost prudce klesá, ale nepřekračuje svou přirozenou úroveň (Kurakov, 2017).

Phillipsova křivka odráží inverzní vztah mezi inflací a mírou nezaměstnanosti – čím vyšší míra inflace, tím nižší míra nezaměstnanosti.

Později se ukázalo, že tato křivka je správná pouze pro popis vztahu mezi inflací a nezaměstnaností v krátkém období. Dlouhodobě může být tato závislost úplně jiná (Kurakov, 2017).

3.1.6 Hrubý domácí produkt

Hrubý domácí produkt měří objem finální produkce, který byl vytvořen za určité období výrobními faktory, které působily na území daného státu (BRČÁK, a další, 2010) .

HDP je důležitým ukazatelem ekonomické aktivity a rozvoje, který pomáhá charakterizovat ekonomický růst a vývoj ve státě. Důležitý je vztah a vzájemná závislost míry nezaměstnanosti a HDP. Nezaměstnanost představuje závažné ekonomické a sociální náklady. Jedním z hlavních negativních ekonomických důsledků nezaměstnanosti je nedostatečná výroba a nedostatečné využití výrobních kapacit společnosti. Vztah mezi mírou nezaměstnanosti a mírou růstu hrubého domácího produktu zkoumá Okunův zákon (Ermolayeva, 2015).

Zákon se nazývá podle amerického ekonoma Arthura Okuna, který došel k závěru, že tento vztah je velice významný a pravidelný. Podle tohoto zákona způsobí pokles reálného produktu o 2 až 3 % pod úroveň potenciálního produktu zvýšení míry nezaměstnanosti o 1 % (BRČÁK, a další, 2010).

3.2 Nezaměstnanost

Nezaměstnanost je důležitým pojmem ekonomie, zároveň se jedná o jednu z vlastností tržní ekonomiky. Můžeme ji definovat jako socioekonomický jev, kdy část pracovní síly (ekonomicky aktivního obyvatelstva) není zaměstnána při výrobě zboží a služeb. Nezaměstnaní spolu se zaměstnanými tvoří pracovní sílu státu. V reálném ekonomickém životě se nezaměstnanost projevuje jako nerovnováha na trhu práci, kdy nabídka pracovních sil je větší než poptávka po pracovních silách (Akimova, 2020).

V současné době nezaměstnanost je jeden z nejdůležitějších socioekonomických problémů, který se týká nejen státu obecně, ale i každého jednotlivce. Transformace světové ekonomiky byla silně ovlivněna přechodem k tržnímu hospodářství a ve světě došlo k rozsáhlým změnám.

Lidé přicházejí o práci v důsledku automatizace výroby, zavádění moderních informačních technologií, které pokrývají téměř celý výrobní průmysl, ale také sektor služeb. Modernizace technického kapitálu vede ke snížení poptávky po práci a vytlačuje z výroby část dříve zaměstnaných pracovníků. Nezaměstnanost tak vzniká v důsledku celého souborů jevu.

Současně v ekonomice existují i další příčiny nezaměstnanosti:

- ekonomické poklesy a deprese
- zavádění nových technologií, strukturální posuny v ekonomice
- populační růst
- nestabilita ve vývoji jednotlivých sektorů ekonomiky.

Všechny tyto důvody tak či onak způsobují nezaměstnanost nebo přispívají k jejímu dalšímu rozvoji. Nekontrolovaný vývoj tohoto procesu může vést k vážným makroekonomickým důsledkům (Akimova, 2020).

3.3 Míra nezaměstnanosti

Hlavním ukazatelem charakterizující stav trhu práce je míra nezaměstnanosti (u), která se vypočítá jako podíl počtu nezaměstnaných (U) k celkovému počtu ekonomicky aktivního obyvatelstva (L). Obyvatelstvo můžeme rozdělit na ekonomicky aktivní a neaktivní.

$$u = \frac{U}{E+U} = \frac{U}{L} \quad (2)$$

Zdroj: vlastní zpracování dle BRČÁK, 2010

Do **ekonomicky aktivního** obyvatelstva můžeme zařadit zaměstnané a nezaměstnané, což jsou osoby starší než 15 let nebo aktivní, kteří si hledají práci. Do této kategorie můžeme také zahrnout obyvatele, kteří jsou schopni do 14 dnů nastoupit do kterékoli práce.

Ekonomicky neaktivní obyvatelstvo jsou osoby, které nejsou zaměstnané a zároveň si práci ani nehledají. Míra nezaměstnanosti se vyjadřuje v procentech (BRČÁK, a další, 2010).

3.4 Druhy nezaměstnanosti

V závislosti na příčinách vzniku se rozlišuje nezaměstnanost: strukturální, frikční, cyklická, sezónní, skrytá (MAREŠ, 2002).

3.4.1 Strukturální nezaměstnanost

Strukturální nezaměstnanost je způsobena strukturálními změnami v ekonomice, které jsou spojeny se změnou struktury poptávky po produktech různých odvětví a se změnou odvětvové struktury ekonomiky, jejíž příčinou je vědecký a technologický pokrok. Struktura poptávky se neustále mění. Poptávka po výrobcích některých odvětví se zvyšuje, což vede ke zvýšení poptávky po pracovní síle, zatímco poptávka po výrobcích jiných odvětví klesá, což vede ke snižování zaměstnanosti, propouštění pracovníků a zvyšování nezaměstnanosti.

Postupem času se mění i odvětvová struktura výroby: některá odvětví zanikají a objevují se jiná. Soubor profesí požadovaných v ekonomice se mění. (MAREŠ, 2002) uvádí, že *„část strukturální nezaměstnanosti je daná pohybem pracovních míst mezi odvětvími, kterým se musí struktura pracovních sil přizpůsobovat.“*

To znamená, že propuštění lidé s profesemi a kvalifikacemi, které neodpovídají moderním požadavkům a moderní struktuře průmyslu, nemohou najít práci. Mezi strukturální nezaměstnané navíc patří osoby, které přišli o práci kvůli poklesu ve struktuře poptávky po pracovnících z různých odvětví, ale i vysoce kvalifikovaní pracovníci, jejichž kvalifikace v důsledku změn výroby ztrácí na trhu práce smysl a není nadále potřebná (MAREŠ, 2002).

V různých časových obdobích se poptávka po produktech některých průmyslových odvětví zvyšuje, výroba se tak rozšiřuje a jsou zapotřebí další pracovníci, zatímco poptávka po produktech jiných odvětví klesá. Výroba tak klesá a pracovníci jsou propouštěni. Tento typ nezaměstnanosti se vyznačuje dlouhou dobou hledání zaměstnání.

3.4.2 Frikční nezaměstnanost

Frikční nezaměstnanost je nezaměstnanost související s dobou, která je potřebná k nalezení práce. Hledání práce vyžaduje čas a úsilí, takže člověk, který čeká nebo hledá práci, je po určitou dobu nezaměstnaný. Je to nevyhnutelný a dočasný jev, protože souvisí s přirozenými pochybami pracovních sil. Lidé budou vždy měnit zaměstnání a hledat takové, které nejlépe vyhovuje jejich preferencím a kvalifikaci.

Do tohoto druhu nezaměstnanosti patří také osoby, které se poprvé objevily na trhu práce, včetně absolventů vyšších a středních odborných škol, ale i osoby znovu vstupující do pracovních sil, například ženy po mateřské dovolené (BRČÁK, a další, 2010).

Jak frikční, tak strukturální nezaměstnanost jsou „*kompatibilní s přirozenou mírou nezaměstnanosti, se v části makroekonomické literatury také nazývají rovnovážnou nezaměstnaností.*“ (BRČÁK, a další, 2010).

3.4.3 Cyklická nezaměstnanost

Cyklická nezaměstnanost souvisí s cyklem ekonomiky a je spojena s poklesem poptávky po práci ve všech odvětvích a oblastech, ke kterému může dojít v období deprese, průmyslové krize nebo recese. S tímto druhem nezaměstnanosti jsme se mohli setkat v 19. století a na počátku 20. století (MAREŠ, 2002).

Když klesá agregátní poptávka po zboží a službách, klesá zaměstnanost a roste nezaměstnanost. S nárůstem výroby produkce se počet nezaměstnaných obvykle snižuje.

3.4.4 Sezonní nezaměstnanost

Sezonní nezaměstnanost souvisí s nerovnoměrným objemem výroby v jednotlivých odvětvích v různých obdobích. Je důležité, jaké je právě roční období, zda klima oblasti umožňuje vykonávat nějakou specifickou práci. Tato nezaměstnanost je typická pro cestovní ruch, stavebnictví a zemědělský průmysl. Jeho podstatný rozdíl od všech ostatních typů nezaměstnanosti je v tom, že sezonní nezaměstnanost lze předvídat (MAREŠ, 2002).

3.4.5 Skrytá nezaměstnanost

Skrytá nezaměstnanost je taková forma nezaměstnanosti, kterou tvoří osoby, které se neucházejí o práci, nejsou jako nezaměstnaní registrováni a práci nevyhledávají. O skryté nezaměstnanosti hovoříme také v případě osob s nízkou kvalifikací či vysokým věkem. Takové obyvatelstvo zůstává kvůli těmto důvodům neumístěno a mnohdy i odsunuto z trhu práce (MAREŠ, 2002).

3.5 Důsledky nezaměstnanosti

Nezaměstnanost je jedním z hlavních problémů, které způsobují společnosti nejen hospodářské ztráty, ale i a vážné sociální, politické a morální. Socioekonomické důsledky nezaměstnanosti jsou spolu s problémy chudoby a sociální nestability považovány za jeden z nejakutnějších globálních i národních problémů. Do hlavních ekonomických důsledků nezaměstnanosti můžeme zařadit:

- snížení výroby
- pokles příjmů lidí a ztráta jejich odborné kvalifikace
- nižší daňové příjmy
- pokles životní úrovně obyvatelstva, spojený s poklesem příjmů

Do sociálních důsledků patří:

- snižování úrovně lidského kapitálu
- nárůst stresu, co vede ke zdravotním problémům obyvatelstva nebo k psychickým zatížením
- rostoucí sociální napětí

Nezaměstnanost zhoršuje sociálně-psychologické klima ve společnosti, což vede k marginalizaci a zvýšení chudoby. Závažnost ekonomických, sociálních a politických důsledků nezaměstnanosti je signálem pro aktivní politiku zaměřenou na regulaci trhu práce a stabilizaci zaměstnanosti (Ermolayeva, 2015).

3.6 Politika nezaměstnanosti

Politika zaměstnanosti je souhrn činností státu, který má za cíl dosáhnout rovnováhy na trhu práce. Tato opatření jsou kombinací ekonomických, administrativních, organizačních, legislativních a dalších opatření k ovlivnění trhu práce. Hlavními cíli státní politiky regulace trhu práce je co nejrychlejší zapojení nezaměstnaných do trhu práce,

stimulace strukturálních změn a urychlení přerozdělování nezaměstnaných. Mezi hlavní směry těchto činností patří sociální podpora nezaměstnaných, odborná příprava a rekvalifikace. Politiku zaměstnanosti můžeme rozdělit do dvou částí – aktivní a pasivní politika zaměstnanosti (BRČÁK, a další, 2010).

3.6.1 Aktivní politika nezaměstnanosti

Aktivní politika zaměstnanosti je soubor právních, organizačních a ekonomických opatření prováděných státem s cílem snížit nezaměstnanost a je zaměřena na předcházení negativním jevům, případně jejich odstraňování a snižování rozsahu. Cílové skupiny uchazečů o zaměstnání přednostně zařazované do nástrojů aktivní politiky zaměstnanosti:

- dlouhodobě evidovaní uchazeči o zaměstnání
- uchazeči do 25 let věku (absolventi škol bez praxe)
- uchazeči starší 50 let
- osoby se zdravotním postižením
- rodiče vracející z mateřské nebo rodičovské dovolené
- uchazeči, u kterých je důvodný předpoklad dlouhodobé evidence
- uchazeči, kterým je potřeba věnovat zvýšenou péči z jiných důvodů

Do aktivní politiky zaměstnanosti patří:

- rekvalifikace
- vytvoření společensky účelných pracovních míst
- organizace veřejně prospěšné práce
- investiční pobídky
- příspěvek na zapracování
- příspěvek na dopravu zaměstnanců

Rekvalifikace

Do rekvalifikace patří zvýšení dosavadní neboli získání úplné nové kvalifikace, která bude odpovídat aktuálním potřebám trhu práce a požadavkům na pracovní sílu. To platí i pro pracovní uplatnění osob, kteří nemají žádnou kvalifikaci.

Vytvoření společensky účelných pracovních míst

To jsou pracovní místa pro zaměstnání uchazečů, kterým není možné zajistit pracovní uplatnění jiným způsobem. Tyto pracovní místa zaměstnavatel obsazuje na základě dohody s Úřadem práce.

Organizace veřejně prospěšné práce

Do veřejně prospěšné práce obvykle se můžeme zařadit úklid a údržbu veřejných prostranství a budov ve prospěch obcí nebo státních institucí.

Investiční pobídky

Investiční pobídka je vydaná zaměstnavateli pro vytvoření nového pracovního místa, nebo hmotně podporuje rekvalifikace a školení nových zaměstnanců.

Příspěvek na zapracování

Tento příspěvek Úřad práce poskytuje zaměstnavateli v případě, že zaměstnavatel přijímá do pracovního poměru uchazeče, kterému úřad věnuje zvýšenou pozornost.

Příspěvek na dopravu

Tento příspěvek Úřad práce poskytuje zaměstnavateli v případě, že zaměstnavatel zabezpečuje každodenní dopravu svých zaměstnanců do a ze zaměstnání, pokud není provozovaná doprava hromadnými dopravními prostředky.

(Aktivní politika zaměstnanosti. Úřad práce ČR [online]. Copyright © [cit. 28.02.2022]. Dostupné z: <https://www.uradprace.cz/aktivni-politika-zamestnanosti-1>)

3.6.2 Pasivní politika nezaměstnanosti

Pasivní politika zaměstnanosti je souhrn opatření zaměřených na zmírnění negativních dopadů nezaměstnanosti jak na jednotlivce, tak i na celou společnost. Je zaměřená na podporu nezaměstnaných, obvykle zahrnuje výplatu státem garantované podpory v nezaměstnanosti a po jejím skončení hmotnou pomoc třeba sociální příspěvky, výplatu příplatků na vyživované osoby nebo možnost odchodu do předčasného důchodu (BRČÁK, a další, 2010).

4. Vlastní práce

4.1 Rusko

Rusko má specifickou geografickou polohu a nachází se na severní polokouli a pokrývá většinu kontinentu Eurasie (70 % území se nachází v Asii a 30 % v Evropě). Rusko je největší zemí světa, která má rozlohu 17,1 milionu km². Administrativně-územní struktura Ruska byla stanovena Ústavou Ruské federace přijatou 12. prosince 1993. Podle ústavy je Rusko suverénní demokratickou republikou, která je rozdělena na 88 subjektů, do kterých patří 21 republik, 7 území, 48 regionů, 2 federální města, 1 autonomní oblast a 9 autonomních okresů. Hlavním městem je Moskva, oficiální mnou je ruský rubl a úředním jazykem je ruština.

Ekonomicko-geografická poloha Ruska má klady a zápory. Mezi klady patří obrovská rozloha, která je bohatá na lesy, řeky a nerosty. Země má přístup k Severnímu ledovému oceánu, který otevírá přístup do šelfové části Eurasie. Kromě toho je zde přítomnost pozemních a námořních hranic s mnoha zeměmi, což umožňuje Rusku působit jako tranzitní země pro země Evropy a Asie. Mezi nevýhody ekonomicko-geografické polohy patří fakt, že většina území země (60 %) se nachází v zóně permafrostu. V této zóně se velmi těžko hospodaří. Dlouhá vzdálenost způsobuje i další problémy, například přeprava zboží je velmi obtížná.

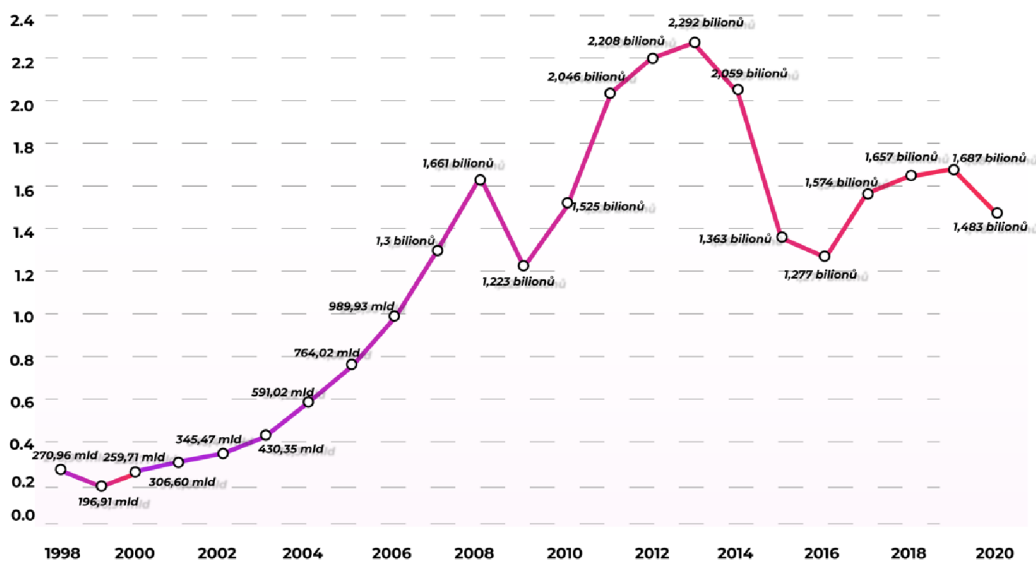
Politická a geografická poloha Ruska se zhoršila v důsledku rozpadu SSSR. Území země se zmenšilo a objem HDP se snížil (Ermolayeva, 2015).

4.1.1 Charakteristika ekonomiky vybraného státu

Rusko má smíšenou ekonomiku a země se dělí na 12 hlavních hospodářských regionů. Rusko je na cestě k integraci do světové ekonomiky a stabilnímu hospodářskému rozvoji. Na počátku 90. let 20. století Rusko vyhlásilo kurz na rozvoj tržních vztahů a byl vytvořen právní rámec pro rozvoj tržního hospodářství. HDP Ruska v roce 2020 činil 1,483 bilionu dolarů.

Tento graf 4 ukazuje vývoj HDP v letech 1998–2020.

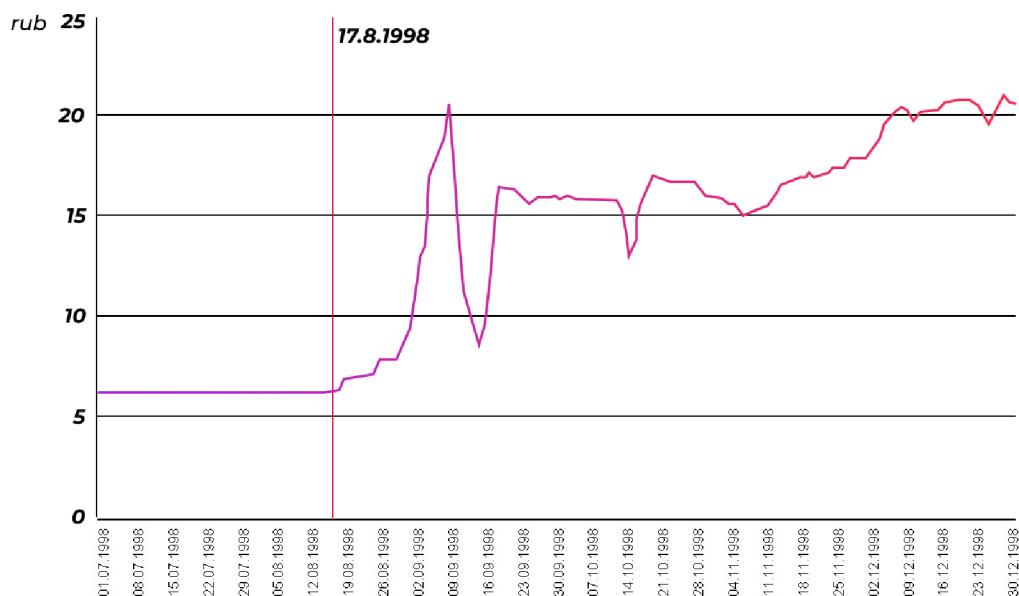
Graf 4: Vývoj HDP v Rusku v letech 1998-2020 (v mld dollarů)

Zdroj: vlastní zpracování dle Data World Bank, 2022

V roce 1998 zasáhla Rusko jedna z nejhorších hospodářských krizí. 17. srpna 1998 Rusko nespáčelo krátkodobé dluhopisy. Poté nastala v zemi krize: rubl do konce roku třikrát znehodnotil, životní úroveň obyvatelstva prudce klesla, bankovní systém byl na několik měsíců paralyzován. Ruská centrální banka odmítla podpořit rubl a směnný kurz dolaru v Rusku vzrostl ze 6 rublů v srpnu na 20 rublů do konce roku. Graf číslo 5 ukazuje směnný kurz amerického dolaru vůči rublu ve druhé polovině roku 1998.

Graf 5: Směnný kurz amerického dolaru vůči rublu v roce 1998 (v rub)

Zdroj: vlastní zpracování dle Centrální banka Ruské federace, 2022

Devalvace dala ekonomice impuls a podle grafu 4 je vidět, že HDP Ruska od roku 2000 do roku 2008 měl rostoucí tendenci, růst byl téměř o 540 %. Růst HDP posílil důvěru podniků i běžných spotřebitelů v příznivější ekonomickou budoucnost Ruska, což vedlo k výraznému nárůstu zahraničních investic do ekonomiky a téměř nulovému odlivu kapitálu ze země. Růst vývozu, zaměření na vyšší produktivitu a efektivní využívání kapitálu, surovin a energie zmírnily negativní dopady vývoje v minulých letech. Průmyslová výroba a strojírenský průmysl se zvýšily. Modernizuje se dlouhodobý majetek, zvyšuje se kvalifikace zaměstnanců, snižuje se energetická náročnost podniků a do průmyslu se zavádějí nejnovější vědecké technologie.

Další pokles růstu HDP Ruska podle grafu 4 byl pozorován v letech 2008, 2015 a 2019.

V roce 2008 globální finanční krize zpomalila rychlý růst ruské ekonomiky. V prosinci ministr financí Ruské federace Alexej Kudrin oficiálně potvrdil, že stát vstoupil do fáze recese. Ruská ekonomika vstoupila do krize s takovými systémovými problémy, jako přehnaná role státu a rozpočtu, závislost na cenách ropy a zahraničních kapitálových trzích, rostoucí závislost byznysu a obyvatelstva na státu, nízká konkurence a vysoká inflace. Všechny tyto problémy zesílily dopad krize. S rostoucími úvěrovými riziky a zmenšujícím

se přílivem kapitálu ze zahraničí začaly investice do stálých aktiv rychle klesat. Krize pracovního kapitálu, která postihla všechna odvětví ekonomiky, vedla k poklesu výroby. Rusko muselo pokračovat v boji s krizí a jejími důsledky. Dle federálního zákona № 173-FZ do bankovního systému bylo uloženo více než 5 bilionů rublů a největším společnostem byly poskytnuty státní záruky. Byla snížena federální část daně z příjmu, což podnikům umožnilo ušetřit téměř 500 bilionů rublů, změnila se pravidla odpisování a zabránilo se bankrotu hlavních podniků. Spolu se zvýšenými rozpočtovými stimulačními výdaji v letech 2008–2009 vydaly úřady více než 2 biliony rublů. Na jaře 2009 začaly ceny ropy opět růst a světová ekonomika se začala zotavovat. Následoval růst oživení v Rusku.

V roce 2014 zažila ruská ekonomika novou vlnu krize – pokles cen ropy, uvalení sankcí kvůli anexi Krymu a odvetných ruských sankcích, devalvaci rublu (do konce roku 2014 kurz klesl zhruba na polovinu). V roce 2014 kleslo tempo ekonomického růstu, došlo k rekordnímu odlivu kapitálu, přímé zahraniční investice se propadly na minimum za celé postsovětské období. V roce 2015 se pokles HDP zvýšil na 2,3 % a pokračoval až do začátku roku 2016. Krize těžce zasáhla lidi: devalvace, která byla spojená s omezením dodávek potravin kvůli sankcím vyvolala inflační šok – zrychlení růstu cen. Centrální banka Ruské federaci byla nucena urychleně zvýšit sazbu na 17 % .

Reálný disponibilní příjem Rusů začal klesat již v roce 2014 a následující rok se propadl zrychlil. Úřady musely přejít na konsolidaci rozpočtu – federální výdaje byly v roce sníženy z 5 na 10 %. Ve snaze podpořit hospodářský růst 7.5. 2018 prezident Putin podepsal dekret, v němž stanovil cíle pro své prezidentské období – zvýšení průměrné délky života na 78 let, snížení míry chudoby na polovinu, zvýšení produktivity práce, zvýšení podílu investic na HDP atd. Na základě dekretu byly vypracovány národní projekty s celkovými náklady 25,7 bilionu rublů, z nichž 13,2 bilionu půjde z federálního rozpočtu a dalších 4,9 bilionu z regionů.

Další pokles HDP podle grafu 4 je pozorován v letech 2019–2020. Příčinou nové vlny krize byla epidemie COVID-19. První obavy o budoucnost světové ekonomiky se objevily již v lednu, kdy byla zavedena omezení pouze v některých oblastech Číny. Mezinárodní měnový fond (MMF) již v dubnu předpovídal pro rok pokles globálního HDP o 3 procenta. V roce 2020, v souvislosti s pandemií COVID-19 a restriktivními opatřeními, se světová ekonomika podle zprávy OSN „Světová ekonomická situace a vyhlídka“ propadla o 4,3 %. Krize způsobená virem je označována za nejsilnější za posledních 90 let. Globální HDP se v roce 2020 propadl asi o 4,3 %, což je nejprudší pokles produkce od Velké hospodářské

krize. Během Velké recese v roce 2009 světová produkce klesla o 1,7 %. Pokles HDP o 3,1 % souvisí se zavedením restriktivních opatření zaměřených na boj s pandemií koronaviru a poklesem celosvětové poptávky po energetických zdrojích. Na grafu číslo 4 je vidět, že se HDP Ruska snížil o 3,1 %.

V roce 2021 vzrostl ruský HDP oproti roku 2020 o 4,6 %. Ministerstvo hospodářského rozvoje Ruské federace takové údaje zveřejnilo 9. února 2022. Ministerstvo poznamenalo, že růst plně vyrovnal pokles o 2,7 % zaznamenaný v roce 2020.

4.1.2 Charakteristika ruského trhu práce

Trh práce se v Rusku objevil mnohem později než v jiných zemích, ve skutečnosti se v 90. letech objevil volný trh práce. Současná situace v Rusku je charakteristická přítomností disproporcí ve struktuře zaměstnanosti, úrovni mezd na trhu práce a deformací motivačního mechanismu pracovní činnosti. V současné fázi ekonomického rozvoje existují reálné předpoklady pro realizaci strategických cílů rozvoje země: zlepšování blahobytu obyvatel a snižování chudoby prostřednictvím rozvoje efektivní zaměstnanosti, která zajišťuje dynamický a udržitelný ekonomický růst. Situace na ruském trhu práce je však stále charakterizována přítomností řady problémů, které je třeba řešit, mezi něž patří:

- převis nabídky práce nad poptávkou po práci
- přítomnost nelegální pracovní migrace
- nízká konkurenceschopnost pracovní síly na globálním trhu práce, která brání vnější pracovní migraci
- nízká ekonomická efektivita zaměstnanosti v Rusku, projevující se zaostáváním za vyspělými zeměmi v produktivitě práce

Formování trhu práce v Rusku diktuje potřebu vyvinout politiku zaměstnanosti, která zohledňuje národní charakteristiky a mentalitu obyvatelstva.

V roce 2009 vedení státu oznámilo cestu modernizace a potřebu vytvořit v Rusku „chytrou“ ekonomiku, která produkuje „unikátní znalosti, nové věci a technologie užitečné pro lidi“. Přechod od exportně surovinového typu k inovativnímu sociálně orientovanému typu ekonomického rozvoje byl zakotven v Koncepti dlouhodobého socioekonomického rozvoje Ruské federace na období do roku 2020 (Nařízení vlády Ruské federace č. 1662-r ze dne 17. listopadu 2008 – „O Koncepti dlouhodobého sociálně-ekonomického rozvoje Ruské federace do roku 2020“). „Chytrá“ ekonomika závislá na znalostech a vyžaduje

intelektuálního pracovníka (knowledge worker). Takový pracovník je člověk, který pracuje s informacemi, využívá znalosti na pracovišti. Za prvé, znalostní pracovníci jsou lidé duševní práce: vědci, výzkumníci, inženýři, analytici, plánovači, programátoři, tedy v širokém slova smyslu lidé s vysokou úrovní vzdělání. Znalostní pracovníci ruské ekonomiky jsou soustředěni ve zdravotnictví, školství a také v mnoha typech zpracovatelského průmyslu.

Zlepšení fungování trhu práce je jednou z hlavních součástí ruské strategie sociálně-ekonomického rozvoje do roku 2020 dle nařízení vlády Ruské federace č. 1662-r, kterou vypracovává Rada expertů při vládě Ruské federace za účasti široké odborné veřejnosti.

V souladu se strategií základních podmínek jsou přijímána následující opatření, která by mohla vést ke zvýšení výroby a vytvořit podmínky pro překonání nezaměstnanosti v zemi:

1. Podporovat podnikání a dokonalou konkurenci, zvýšením výdajů na vědu
2. Vytvoření příznivého investičního prostředí, které zvýší investice nejen do technologií, ale také do tvorby pracovních míst. Hlavní posilou rozvoje zaměstnanosti by měli být konkurence, investice, inovace.
3. Provádění politiky na území Ruské federace technologicky náročné a intelektuálně nasycené výroby.
4. K odstranění nesouladu mezi profesní a kvalifikační strukturou nabídky a poptávky po pracovní síle je nutné zavést soubor opatření současně ve dvou souvisejících oblastech: na jedné straně překonání kvalifikační a znalostní krize na pracovišti prostřednictvím vzdělávání a odborné přípravy, na druhé straně obnovení rozsáhlé odborné kvalifikace obyvatelstva ze strany státu.

4.2 Vývoj nezaměstnanosti v Rusku

Pro sledování vývoje míry nezaměstnanosti v Ruské federaci je nutné zmínit organizace, které se tím zabývají.

V Ruské federaci se zabývají nezaměstnaností a výpočtem míry nezaměstnanosti následující státní služby:

- Federální státní statistická služba
- Ministerstvo zdravotnictví a sociálního rozvoje
- Federální služba pro práci a zaměstnanost

V 90. letech 20. století byla nezaměstnanost v Rusku masivní a rozšířená. Nejvyšší míra nezaměstnanosti byla zaznamenána v letech 1997–1999, kdy míra nezaměstnanosti byla 11,8 % – 13,04 %. To bylo pro zemi krizové období, kdy se zvýšil počet trestných činů.

Od roku 2000 do roku 2007 míra nezaměstnanosti v Ruské federaci každým rokem klesala (graf 6), v porovnání s 1998 nezaměstnanost se snížila až o 7,26 %, ale globální finanční krize, která se stala v roce 2008 způsobila pokles výroby v mnoha ekonomických sektorech, a proto se v říjnu 2008 míra nezaměstnanosti v Rusku začala růst a v roce 2009 došla na úroveň 8,3 %, tím pádem růst tak činil 2,09 %. V období 2010–2014 míra nezaměstnanosti měla klesající tendenci, ale v roce 2015 zase začala růst kvůli nástupu nové krizové situace v zemi, ale ten růst nebyl tak výrazný jako například v roce 2008 a činil 0,41 %. Trh práce v Rusku v letech 2014–2015 byl silně ovlivněn politickými a ekonomickými jevy. Nejsilnější vliv měly takové jevy jako:

- Anexe Krymu
- Růst cen
- Sankce na Rusko
- Inflace

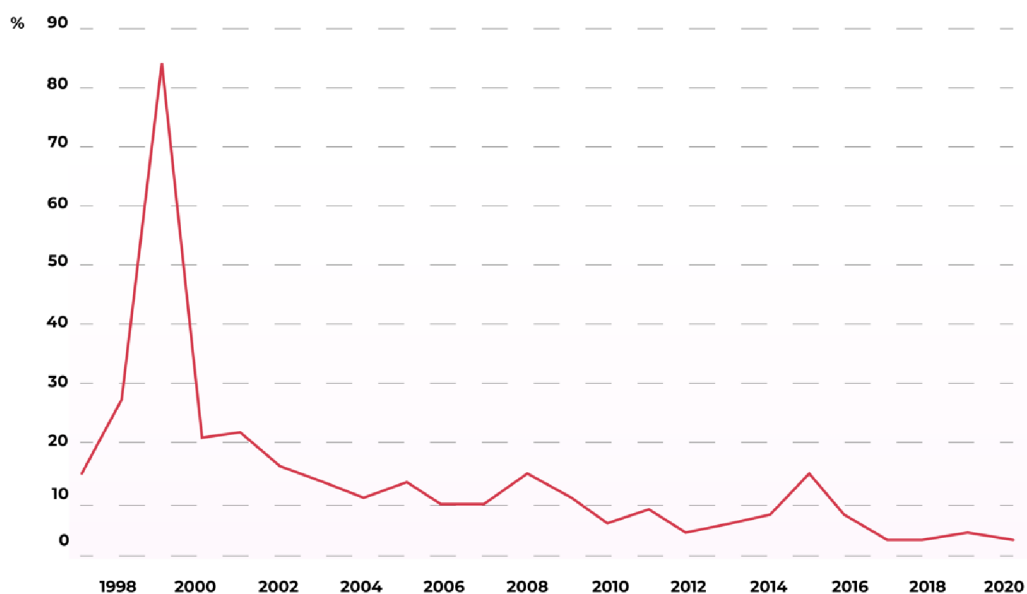
Graf 6: Vývoj nezaměstnanosti v Rusku v letech 1997–2020 (v %)

Zdroj: vlastní zpracování dle Data World Bank, 2022

Míru inflace za stejné období znázorňuje následující graf 7.

Graf 7: Míra inflace v Rusku v letech 1998–2020 (v %)

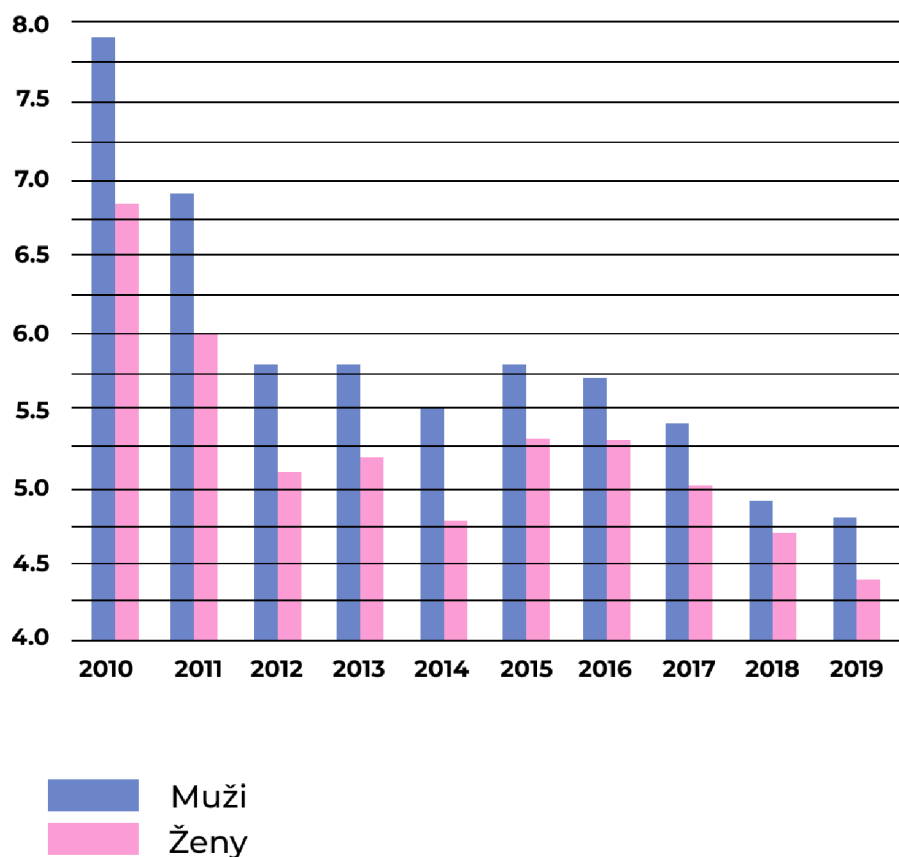
Zdroj: vlastní zpracování dle Data World Bank, 2022

Dynamika míry inflace je charakterizována postupným poklesem od roku 1999 do roku 2007 a růstem v krizových letech 2014–2015, kdy byly uvaleny sankce, pak nerovnoměrným poklesem. Podle grafů č.6 a č.7 je vidět, že existuje inverzní vztah mezi dynamikou inflace a nezaměstnaností. V roce 2009 míra nezaměstnanosti se prudce zvýšila a byla 8,3 %, což nemůžeme říct o inflaci, která měla klesající tendenci a byla 14,1 %.

4.2.1 Struktura nezaměstnanosti dle pohlaví

Webová stránka Federální státní statistické služby obsahuje nejen data, dle kterých můžeme sledovat vývoj nezaměstnanosti, ale také i strukturu nezaměstnaných podle sociodemografických charakteristik, jako je pohlaví.

Graf 8: Nezaměstnanost žen a mužů v Rusku v letech 2010–2019 (v %)

Zdroj: vlastní zpracování dle Rosstat, 2022

Z uvedeného grafu 8 vyplývá, že obecně v Rusku počet nezaměstnaných žen je nižší než počet mužů. Ze zkoumání dat z Federální státní statistické služby bylo zjištěno, že míra nezaměstnanosti podle pohlaví se vyvíjela nerovnoměrně. Největší rozdíl mezi nezaměstnanými ženami a nezaměstnanými muži ve sledovaném období je v roce 2010 a činí tak 1,9 %. Nejmenší rozdíl je pozorován v roce 2018 a činí 0,1 %. Na konci sledovaného období míra nezaměstnanosti jak u žen, tak i u mužů se klesla o 2,1 % a 3,1 % v porovnání se začátkem, kdy dosáhla 7,9 % a 6,8 %.

4.2.2 Struktura nezaměstnanosti dle věkové struktury

Podle tabulky číslo 1 je vidět, že nejvyšší míra nezaměstnanosti mezi mladými lidmi ve věku 15–19 let a tím pádem téměř 30 % neustále hledá zaměstnání, i když mládež je nejproduktivnější částí populace. To souvisí především s tím, že mladí lidé nemají určitou kvalifikaci a v tomto věku ještě většina dokončila školu. Mezi mladými lidmi je nejtěžší najít práci z důvodu absence vzdělání na vysoké školy a dalším faktorem je také nedostatek praxe. Pak do vysoké míry nezaměstnanosti patří mladí lidé ve věku 20–24 let, většina této skupiny jsou studenti končících ročníků. Zaměstnavatelé hledají kvalifikované, zkušené odborníky s praxí, kteří znají, co a jak mají dělat. Takže v závěru můžeme shrnout příčiny určující nízkou konkurenceschopnost mladých lidí na trhu práce:

- nedostatek pracovních zkušeností
- pochybování o sobě samém
- nadměrné požadavky na pracovní podmínky a mzdy

Jedním z řešení tohoto problému může být organizace zaměstnání v závěrečných ročnících. Na některých vysokých školách v Rusku, například na Petrohradské polytechnické univerzitě Petra Velikého se každý rok koná veletrh pracovních příležitostí. Studenti se mohou dozvědět, jak jsou firmy organizovány a jaké požadavky kladou manažeři na studenty. Dále jim poskytují cenné rady, jak se úspěšně dostat na stáž a získat práci.

Nejpříznivěji vypadá situace ve věkové skupině 30–54 let. Pracovníci v tomto věku už mají za sebou stáž, potřebné zkušenosti, včetně takových vlastností, jako jsou odolnost proti stresu, komunikativnost a organizovanost. Podle mého názoru to můžeme spojit s vysokou emoční inteligencí (EQ). Emoční inteligence je schopnost rozumět emocím a zvládat je na základě intelektuálních procesů, tedy schopnost analyzovat dění v emoční sféře a řídit to. EQ a kariérní růst se prolínají. Emočně inteligentní lidé lépe pracují v týmu. Zaměstnanec může být vysoce kvalifikovaný, ale pokud nemůže na pracovišti vycházet s kolegy, nadřízenými a zákazníky, často se takový zaměstnanec pro organizaci nehodí (Golman, 2020).

V průzkumu Career Builder v roce 2011 uvedlo až 71 % HR specialistů, že považuje emoční inteligenci za důležitější než IQ. Dalších 75 % odpovědělo, že je pravděpodobnější, že budou nabízet povýšení zaměstnancům s vysokou emoční inteligencí. Více než polovina, konkrétně 59 % uvedla, že by nepřijali kandidáta s vysokým IQ a nízkým EQ.

Nízkou míru nezaměstnanosti mají i osoby nad 60 let. Hovoříme o lidech, kteří již mají důchod a většinou již nejsou fyzicky schopni pracovat a také zaměstnavatelé nechtějí takovou věkovou skupinu zapojovat do pracovního procesu.

Tabulka 1: Nezaměstnanost v Rusku dle věkové struktury v letech 2006–2019 (v %)

		Věk											
		15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-64	65-69	70
Rok													
2006	7,1	27,2	13,7	7,3	6,0	6,3	6,0	5,6	4,9	3,9	2,9	2,8	1,1
2007	6,0	24,7	12,2	6,0	5,4	5,1	5,1	4,6	4,3	3,2	3,0	2,2	1,7
2008	6,2	25,9	11,7	6,4	5,4	5,1	5,0	4,7	4,8	4,1	3,8	4,0	3,0
2009	8,3	31,0	16,4	9,0	7,3	7,0	6,3	6,5	6,4	5,9	4,6	4,3	3,7
2010	7,3	31,8	14,9	8,0	6,7	5,8	5,6	5,7	5,8	5,1	4,2	4,2	2,5
2011	6,5	30,8	13,4	7,1	6,0	5,1	4,8	5,0	5,3	4,7	3,9	3,2	2,4
2012	5,5	28,2	13,4	6,1	4,8	4,4	3,8	4,1	4,2	3,6	2,7	3,3	2,8
2013	5,5	26,1	12,6	6,0	5,0	4,4	4,1	4,1	4,4	3,8	3,3	2,9	2,6
2014	5,2	28,0	12,4	5,6	4,8	4,1	3,8	3,9	4,1	3,7	3,3	2,9	2,4
2015	5,6	32,4	14,3	6,2	5,1	4,5	4,1	4,0	4,5	3,9	3,2	3,0	1,8
2016	5,5	29,1	14,9	6,3	5,1	4,6	4,0	4,0	4,3	3,8	3,4	3,3	2,1
2017	5,2	28,4	14,7	5,9	4,7	4,1	3,9	3,9	4,1	4,1	3,3	3,7	2,0
2018	4,8	27,6	15,3	5,5	4,4	3,9	3,5	3,5	3,7	3,4	2,9	3,1	1,6
2019	4,6	24,7	14,4	5,6	4,4	3,6	3,4	3,5	3,7	3,2	2,4	3,0	2,4
Muži													
2006	7,4	24,6	13,5	7,5	6,5	6,8	6,3	6,4	5,1	4,1	3,0	3,0	1,0
2007	6,4	23,2	12,4	6,1	5,5	5,4	5,5	4,9	4,8	3,7	2,9	2,6	2,1
2008	6,5	22,7	11,2	6,5	5,6	5,4	5,4	5,0	5,1	4,7	4,1	3,8	4,5
2009	8,9	27,4	16,5	9,0	8,0	7,7	7,1	7,3	7,0	6,8	4,8	4,4	3,6
2010	7,9	28,5	14,9	8,1	7,2	6,3	6,0	6,3	6,4	6,1	4,4	4,0	2,4
2011	6,9	28,1	13,4	7,1	6,4	5,5	5,3	5,4	5,8	5,5	4,1	3,5	2,2
2012	5,8	26,0	13,2	5,9	4,9	4,9	4,1	4,6	4,6	4,5	3,0	3,4	2,9
2013	5,8	23,0	12,3	5,9	5,1	4,7	4,5	4,4	4,9	4,5	3,4	3,1	2,6
2014	5,5	24,7	12,2	5,5	4,7	4,6	4,0	4,3	4,6	4,6	3,6	2,8	2,0
2015	5,8	28,6	13,8	6,0	4,8	4,7	4,5	4,3	5,1	4,8	3,2	2,9	2,0
2016	5,7	26,7	14,4	5,9	4,9	4,8	4,4	4,3	4,7	4,7	3,6	3,4	2,1
2017	5,4	25,7	14,4	5,4	4,4	4,2	4,3	4,1	4,6	4,8	3,5	3,4	1,3
2018	4,9	25,6	14,7	5,2	4,0	4,0	3,6	3,7	4,1	4,0	2,9	2,7	1,5
2019	4,8	22,6	14,2	5,3	4,0	3,7	3,7	3,7	4,2	4,0	2,5	3,2	2,8
Ženy													
2006	6,7	30,6	14,0	7,1	5,6	5,7	5,6	5,0	4,8	3,6	2,7	2,6	1,2
2007	5,6	26,9	11,9	5,9	5,3	4,9	4,7	4,4	3,8	2,5	3,1	1,8	1,2
2008	5,9	30,5	12,4	6,3	5,1	4,9	4,6	4,4	4,5	3,4	3,4	4,1	1,7
2009	7,7	36,1	16,3	9,0	6,7	6,2	5,6	5,7	5,9	4,9	4,4	4,2	3,8
2010	6,8	37,0	15,0	7,9	6,2	5,2	5,2	5,2	5,3	4,1	4,0	4,3	2,6
2011	6,0	34,9	13,4	7,2	5,6	4,7	4,3	4,6	4,9	3,6	3,7	2,9	2,6
2012	5,1	31,5	13,6	6,3	4,8	3,9	3,5	3,7	3,8	2,5	2,4	3,2	2,8
2013	5,2	30,4	13,1	6,1	4,8	4,1	3,7	3,8	4,0	3,0	3,2	2,6	2,6
2014	4,8	33,1	12,5	5,8	4,8	3,7	3,6	3,5	3,7	2,6	2,9	3,0	2,7
2015	5,3	38,2	14,9	6,3	5,4	4,2	3,7	3,7	4,0	2,9	3,2	3,0	1,6
2016	5,3	33,1	15,5	6,8	5,4	4,4	3,7	3,7	4,0	2,8	3,1	3,3	2,2
2017	5,0	32,4	15,2	6,4	5,1	4,1	3,5	3,8	3,6	3,3	3,1	4,0	2,6
2018	4,7	30,3	16,1	5,9	4,8	3,9	3,4	3,4	3,3	2,6	2,9	3,4	1,6
2019	4,4	27,6	14,7	6,1	4,8	3,6	3,2	3,3	3,2	2,3	2,2	2,8	2,1

Zdroj: vlastní zpracování dle Rosstat, 2022

4.3 Statní politika zaměstnanosti v Rusku

Problém nezaměstnanosti je velice pozorován po celém světě a je ukazatelem, který odráží ekonomické problémy země. Aby ji zmírnily, provádějí vlády zvláštní politiku zaměřenou na regulaci zaměstnanosti a nezaměstnanosti. V důsledku těchto jevů země je nucena provádět různé reformy s cílem minimalizovat nezaměstnanost a maximalizovat zaměstnanost. Za státní regulaci zaměstnanosti v Ruské federaci odpovídá Ministerstvo práce a sociálního rozvoje a jeho místní orgány, centra a služby zaměstnanosti (burzy práce). Zákon Ruské federace ze dne 19. dubna 1991 č. 1032-1 „O zaměstnanosti v Ruské federaci“ formuluje základní principy zaměstnanosti:

První zásadou je zajištění svobody v práci a zaměstnání, zákaz nucené, povinné práce. Osoba má přednostní právo volby: zúčastnit se nebo nezúčastnit do sociální práce.

Druhým principem je vytvoření státem podmínek pro zajištění práva na práci, ochranu před nezaměstnaností, pomoc při hledání zaměstnání a finanční podporu v případě nezaměstnanosti v souladu s Ústavou Ruské federace.

Celou práceschopnou populaci v produktivním věku lze podle toho, zda vykonává společensky účelnou práci či nikoli, rozdělit do dvou kategorií: zaměstnaná a nezaměstnaná.

V návaznosti na strategii rozvoje do roku 2020 Ministerstvo práce a sociální ochrany připravilo návrh státního programu „Podpora zaměstnanosti obyvatelstva“ v letech 2013–2020. Státní program se skládá ze tří podprogramů:

- Aktivní politika zaměstnanosti a sociální podpora nezaměstnaných občanů,
- Zahraniční pracovní migrace,
- Rozvoj institucí trhu práce

Výše finančních prostředků na státní program za celé období činila více než 594,7 miliard rublů.

Aktivní politika zaměstnanosti a sociální podpora nezaměstnaných občanů

Činnosti podprogramu „Aktivní politika zaměstnanosti a sociální podpora nezaměstnaných občanů“ jsou zaměřeny především na usnadnění zaměstnávání občanů, kteří mají potíže při hledání zaměstnání. Jedná se o osoby se zdravotním postižením, rodiče s mnoha dětmi, rodiče postižených dětí a osoby v předdůchodovém a důchodovém věku.

Ministerstvo práce proto připravilo návrh zákona, který zakazuje zaměstnavateli nebo jeho zástupci šířit informace o volných pracovních místech, která obsahují diskriminační omezení, včetně omezení na základě věku. Součástí prvního podprogramu je rovněž vypracování opatření k vytvoření optimálního mechanismu pro vyplácení dávek v nezaměstnanosti. Kromě toho byl vypracován návrh zákona, který rozšiřuje okruh příjemců státních služeb podpory zaměstnanosti. To znamená, že budou moci být zakladatelé nebo členové organizací bez příjmů (např. zakladatelé bytových družstev, bytových domů, bytové výstavby, garážových družstev atd.) uznáni za nezaměstnané a budou zachráněni ve stejném rozsahu jako ostatní občané, pokud přijdou o práci.

Zahraniční pracovní migrace

Cílem podprogramu „Vnější pracovní migrace“ je přilákat kvalifikovanou pracovní sílu prostřednictvím vnější pracovní migrace a snížit počet nelegálně pracujících hostujících pracovníků. Byl připraven návrh zákona, který má zlepšit mechanismus určování potřeby zahraničních pracovníků v zemi.

Rozvoj institucí trhu práce

Třetí podprogram „Rozvoj institucí trhu práce“ zahrnuje opatření na rozvoj nástrojů trhu práce, zavedení národního systému kvalifikací a profesních standardů, zvýšení minimální mzdy a zvýšení mezd obecně. Všechna tato opatření snižují nezaměstnanost, a to jak registrovanou, tak obecnou, vypočtenou podle metodiky MOP.

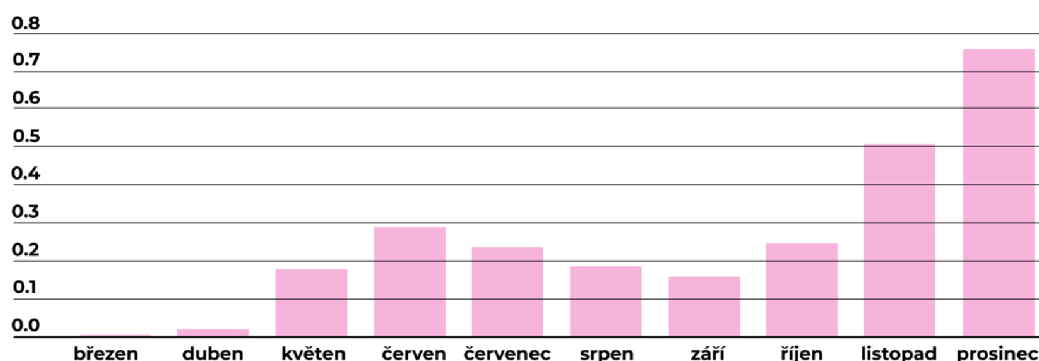
Vnější migrace je jednou z hlavních složek krátkodobého poklesu počtu obyvatel Ruské federace. Hlavní migrační rezervou Ruska jsou Rusové a Rusové žijící v bývalých zemích SNS a Pobaltí. Podle minimálních odhadů je jejich počet asi 20 milionů lidí.

4.4 Ovlivnění nezaměstnanosti epidemií COVID-19 v Rusku

V roce 2020 se stala jedna z nejhorších epidemií za poslední dobu, epidemie COVID-19. Podle vyhlášení Světové zdravotnické organizace virus se poprvé objevil v prosinci 2019. Nový typ koronaviru byl zpočátku vnímán jako „regionální epidemie“, která postihuje pouze Čínu a okolní země. V následujících dnech se však virus začal rychle šířit mimo Čínu a ohrožovat zdraví lidí po celém světě. COVID-19 byl vyhlášen za pandemii. Virus se rozšířil do mnoha zemí prostřednictvím turistů.

COVID-19 měl významný dopad na ekonomické a sociální sféry, zejména na trh práce. V roce 2020 došlo ke změnám ve struktuře nabídky a poptávky po práci, pracovních podmínkách. Negativní důsledky koronaviru na pracovní potenciál jsou spojeny zejména s dočasnou ztrátou pracovní schopnosti ekonomicky aktivního obyvatelstva kvůli onemocnění a následnou rehabilitační dobou. Nepřítomnost pracovníků na pracovišti z druhé vlny pandemie na podzimu – v zimě 2020 se ukázala být významnější než během první vlny (graf 9).

Graf 9: Podíl nepřítomných pracovníků kvůli COVID-19 (v %)

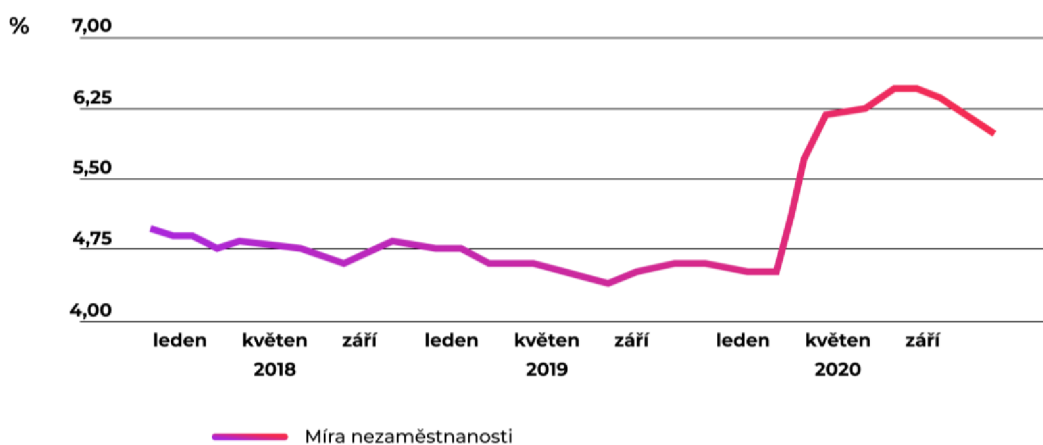

Zdroj: vlastní zpracování dle Rosstat, 2022

Nepřítomnost ruských pracovníků na pracovišti související s onemocněním bylo v letě minimálně 0,2–0,3 % ve věku 20–65 let a do konce roku 2020 se zvýšilo až na 0,7–0,8 %. Velký význam měla i úmrtnost obyvatelstva v produktivním věku, ale z hlediska ztráty pracovního potenciálu tento efekt byl relativně malý, protože dopady koronaviru byly nejsilnější ve věkových kategoriích, které jsou mimo produktivního věku. Podle stopkoronavirus.rf byla míra úmrtnosti obyvatelstva ve věku 80+ téměř 15 %, ve věku 50–59 let - 1,3 % a ve věku do 40 let nepřesáhla 0,2 %.

Ekonomická krize, která byla způsobena COVID-19 vedla k vyšší nezaměstnanosti (graf 10).

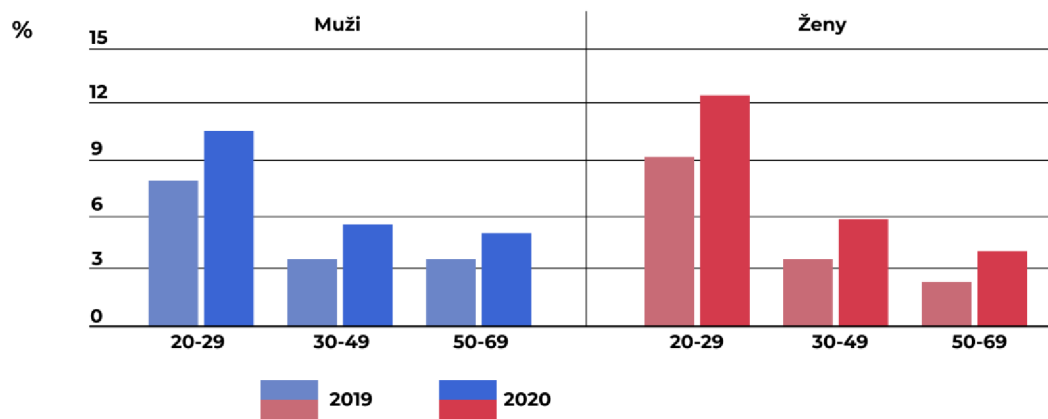
Graf 10: Míra nezaměstnanosti v letech 2018–2020 (v %)

Zdroj: vlastní zpracování dle Rosstat, 2022

V Rusku se zvýšila celková míra nezaměstnanosti ze 4,6 % v prosinci 2019 na 6,4 % v srpnu 2020 (maximum v roce 2020). Od září 2020 nezaměstnanost v Rusku postupně klesala, ale ve srovnání s předchozími roky zůstala zvýšená. Nejvíce vzrostla nezaměstnanost mezi mladými lidmi (20–29 let), byla nejvyšší mezi ostatní věkové skupiny (graf 10). Epidemie také měla důsledky podle pohlaví (graf 11). Vzhledem k převaze žen ve službách, kde například je potřeba péče o děti. V důsledku uzavření škol, a školek byl podíl nezaměstnaných žen vyšší než podíl mužů.

Graf 11: Nezaměstnanost žen a mužů v letech 2019–2020 (v %)

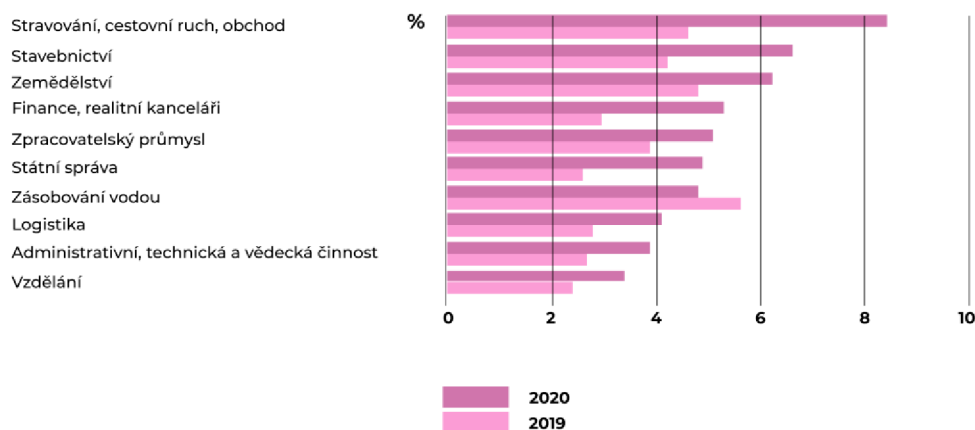
Zdroj: vlastní zpracování dle Rosstat, 2022

Pomalé snížení nezaměstnanosti v Rusku je způsobeno několika strukturálními důvody na straně nabídky práce:

1. Nízká kvalifikace pracovníků, aby byli zaměstnaní v jiných odvětvích, kde je zvýšená poptávka po pracovní síle
2. Nedostatečná touha se rekvalifikovat pro hledání práce v jiných odvětvích.
3. Omezení mobility pracovní síly pro stěhování do jiných regionů státu za účelem vstupu na nové pracoviště.

Krise během epidemie zasáhla různá odvětví hospodářství. V důsledku toho vznikla nebo se prohloubila odvětvová nerovnováha na trhu práce, včetně odvětvového a obecného mzdového vývoje.

Graf 12: Nezaměstnanost žen a mužů v letech 2019–2020 (v %)

Zdroj: vlastní zpracování dle Rosstat, 2022

Nejvíce zasažen byl sektor služeb (graf 12), který se vyznačuje vysokou pracovní náročností a nízkými průměrnými mzdami. Nejvíce zaměstnanost klesla v tomto sektoru, i když vládní podpůrná opatření dle government.ru tento vliv zmírnila (třeba jako osvobození od daně z příjmů fyzických osob z příjmů ve formě dotací obdržených ze spolkového rozpočtu z důvodu nepříznivé situace v souvislosti s koronavirem, odložené platby nájemného

vztahující na státní, obecní a soukromý majetek s výjimkou bytových prostor).

Zároveň došlo i k poklesu průměrných mezd v cestovních kancelářích, v restauračním podnikání.

V řadě průmyslových odvětví naopak ekonomická aktivita, mzdy a zaměstnanost v důsledku epidemie vzrostly, například ve výrobě léků, lékařských produktů, antiseptik, doručovacích služeb, IT.

Ve struktuře pracovní síly jsou nejvíce postiženi pracovníci s manuální prací, obvykle s nízkou úrovní vzdělání a nízkou mzdou. Přesunout takové pracovníky na vzdálenou práci není možné.

Strukturální změny na trhu práce způsobené COVID-19 vyžadují aktivnější politiku trhu práce, která by se měla zaměřit na odbornou přípravu a rekvalifikaci se zaměřením na „chytrou“ ekonomiku, převládání „soft skills“ u pracovníků, přilákání vysoce kvalifikovaných pracovníků ze zahraničí na dočasnou i trvalou práci.

Zejména by stát měl věnovat pozornost vzdělávání a rekvalifikaci seniorů.

5. Výsledky a diskuse

V posledních letech docházelo k různým ekonomickým procesům v Rusku, které přivedly ke vzniku moderního trhu práce. Přejít k tržním vztahům v oblasti práce a zaměstnanosti v souvislosti s restrukturalizací ekonomiky vedl k zásadně nové situaci v sociálních a pracovních vztazích a nezaměstnanost je velmi aktuální téma jak pro Rusko, tak pro další státy. V posledních letech nezaměstnanost poměrně vysoko vzrostla a zůstává aktuálním problémem i teď. Většinou je to v důsledku epidemie COVID-19, během ní se míra nezaměstnanosti v Rusku zvýšila o 24 % a je to z 4,5 % v roce 2019 do 5,6 %. Většina zaměstnanců byla vyloučena z trhu práce kvůli onemocnění a rehabilitační dobou. Omezení ve formě uzavření například škol, školek vedla k vyššímu podílu nezaměstnanosti mezi ženami, protože většina zaměstnanců v takových odvětvích jsou ženy. Doba koronaviru také pomohla zjistit problém, že pro stranu nabídky práce je charakteristický takový rys: nízká kvalifikace pracovníků, aby mohli zařadit do jiného sektoru, kde je převážná duševní práce a je možnost práce z domova, například odvětví IT. Pro řešení tohoto problému by měla vláda dát přednost investicím do lidského kapitálu, aby se zvýšila počet „knowledge“ pracovníků a vytvořila efektivní „chytrý“ systém zaměstnanosti.

V současné době problém nezaměstnanosti je také obtížný i pro mladé lidi, kteří vzhledem ke svým sociálním a psychologickým zvláštnostem nejsou dostatečně připraveni na vstup do trhu práce. Většina absolventů vysokých škol nemůže dlouhodobě najít zaměstnání z důvodu přebytku profesionálů na trhu práce a nedostatku praxe, a proto se na některých vysokých školách začaly konat veletrhy pracovních příležitostí, kde studenti mohou získat stáže během studia.

6. Závěr

Nezaměstnanost a míra nezaměstnanosti jsou jedny z hlavních ukazatelů pro určení celkového stavu ekonomiky. Prozkoumání nezaměstnanosti umožňuje zlepšit opatření státní politiky, která ovlivňují zaměstnanost. V této práci jsem se zabývala pojmem nezaměstnanost, jejími hlavními druhy, příčiny a důsledky. Nezaměstnanost nikdy není rovnoměrně roztríděná mezi obyvatele státu. Některé skupiny obyvatel jsou postiženy nezaměstnaností více než jiné. Proto se rozlišuje nezaměstnaností dle věkové struktury, pohlaví. V rámci této bakalářské práce bylo stanoveno, že nezaměstnanost mezi ženami je nižší než nezaměstnanost mužů a nejmenší rozdíl byl v roce 2018 a činil 0,1 %. Co se týče nezaměstnanosti dle věkové struktury, nejvyšší míra nezaměstnanosti je mezi mladými lidmi, což představuje problém pro stát, mladí lidé jsou ambicióznější a mají větší touhu pracovat a rozvíjet se. Státní politika zaměstnanosti by měla věnovat větší pozornost pro tuto věkovou skupinu.

Zájem státu by měl být v co nejefektivnější zaměstnanost v dané zemi, a proto by měl stát vytvářet různé programy, které se zaměřují na zlepšení tržních mechanismů regulace zaměstnanosti:

- programy na podporu růstu zaměstnanosti a zvýšení počtu pracovních míst
- programy zaměřené na vzdělávání a rekvalifikaci pracovní síly
- programy na podporu náboru pracovní síly
- programy na přilákání kvalifikované pracovní síly prostřednictvím vnější migrace

Prostřednictvím těchto programů se účinně snižuje nezaměstnanost, což má pozitivní vliv nejen na životní úroveň člověka, ale také na ekonomiku celé země.

V závěru můžu říct, že nezaměstnanost je nejen ekonomickým, ale i závažným sociálním a politickým problémem, který se týká každého státu, má vliv na celý ekonomický život společnosti a způsobuje obrovské socioekonomické ztráty. Na základě výše uvedeného můžeme konstatovat, že nezaměstnanost je jedním z klíčových problémů tržní ekonomiky, bez jehož vyřešení není možná efektivní ekonomická činnost.

7. Seznam použitých zdrojů

Knižní zdroje

1. Akimova, E.N., Abramov, A.N., Shataeva O.V., Lavrov M.N. 2020. *Ekonomika*. Moskva, Berlín : E40 Direkt-Media, 2020. 978-5-4499-1797-3.
2. BRČÁK, Josef и SEKERKA, Bohuslav. 2010. *Makroekonomie*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2010. 978-80-7380-245-5.
3. Ermolayeva, S.G. 2015. *Rynok truda*. Ekaterinburg : Nakladatelství Uralskogo Universiteta, 2015. 978-5-7996-1393-8.
4. Golman, Daniel. 2020. *Emocionalnii intellekt v rabote*. Moskva : Nakladatelství: Mann, Ivanov i Ferber, 2020. 978-5-00100-864-4.
5. Jírová, H. 1999. *Trh práce a politika zaměstnanosti*. Praha : Vysoká škola ekonomická, Národohospodářská fakulta, 1999. 80-7079-635-9.
6. Kurakov, L.P., Ignatev, M.V., Timiryasov A.V. 2017. *Makroekonimika*. Moskva : Nakladatelství IAEP, 2017. 978-5-905934-36-0.
7. MAREŠ, Petr. 2002. *Nezaměstnanost jako sociální problém 3. vydání*. Praha : Sociologické nakladatelství, 2002. 80-86429-08-3.
8. Pavlenkov, V.A. 2004. *Rynok truda.Zanyatost.Bezrabortica*. Moskva : Moskovskiy Gosudarstvennyi Universitet, 2004. 5-211-04642-0.
9. Rievajová, Eva a kolektiv. 2009. *Trh práce a politika nezaměstnnosti*. Bratislava : Vydavatelstvo EKONOM, 2009. 978-80-225-2878-8.

Internetové zdroje:

1. BBC. *Koronavirová krize*. [Online]. [cit. 2022-02-12]. Dostupné z: <https://www.bbcussian.com/russian/news-53741291>
2. CAREERBUILDER. *Seventy-One Percent of Employers Say They Value Emotional Intelligence Over IQ, According to CareerBuilder Survey*. [Online]. [cit. 2022-02-11]. Dostupné z: <https://www.careerbuilder.ca/share/aboutus/pressreleasesdetail.aspx?id=pr652&sd=8%2f18%2f2011&ed=8%2f18%2f2099>
3. CBR. *Klíčová úroková sazba Centrální banky Ruska*. [Online]. [cit. 2022-01-25]. Dostupné z: https://www.cbr.ru/hd_base/KeyRate/

4. CBR. *Směnný kurz amerického dolaru vůči rublu v roce 1998*. [Online]. [cit. 2021-12-19]. Dostupné z: http://cbr.ru/currency_base/dynamics.aspx?VAL_NM_RQ=R01235&date_req1=01.06.1998&r1=1&date_req2=31.12.1998&C_month=12&C_year=1998&rt=2&mode=2&x=45&y=10
5. Federální zákon č. 173-FZ "O dodatečných opatřeních na podporu finančního systému Ruské federace" ze dne 13.10.2008. [Online]. [cit. 2022-03-11]. Dostupné z: http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_80622/
6. GOVERNMENT. *Opatření ruské vlády v boji proti koronavirové infekci a na podporu ekonomiky*. [Online]. [cit. 2022-02-12]. Dostupné z: http://government.ru/support_measures/
7. IMF. *World Economic Outlook, April 2020: The Great Lockdown*. [Online]. [cit. 2022-02-12]. Dostupné z: <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2020/04/14/weo-april-2020>
8. KREMLIN. *Dekret o národních rozvojových cílech Ruské federace do roku 2030*. [Online]. [cit. 2021-12-20]. Dostupné z: <http://kremlin.ru/events/president/news/63728>
9. LENTA. *Oznamování začátku recese*. [Online]. [cit. 2022-03-11]. Dostupné z: <https://lenta.ru/news/2008/10/01/recession/>
10. MINOBRNAUKI. *Veletrh pracovních příležitostí: jak univerzity pomáhají studentům s kariérním poradenstvím*. [Online]. [cit. 2022-02-08]. Dostupné z: https://minobrnauki.gov.ru/press-center/news/?ELEMENT_ID=26448
11. MINTRUD. *Státní program Ruské federace "Podpora zaměstnanosti"*. [Online]. [cit. 2021-12-12]. Dostupné z: <https://mintrud.gov.ru/ministry/programms/3/1>
12. Nařízení vlády Ruské federace č. 1662-r „O koncepci dlouhodobého sociálně-ekonomického rozvoje Ruské federace na období do roku 2020“ ze dne 17.11.2008. [Online]. [cit. 2021-12-12]. Dostupné z: http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_82134/
13. ROSSTAT. *Pracovní síla, zaměstnanost a nezaměstnanost v Rusku, 2020*. [Online]. [cit. 2021-12-12]. Dostupné z: https://rosstat.gov.ru/storage/mediabank/2EfrJGVJ/Rab_sila_2020.pdf
14. STOPKORONAVIRUS. *Provozní údaje o koronaviru*. [Online]. [cit. 2022-02-12]. Dostupné z: <https://стопкоронавирус.рф/information/>

15. UN. *World Economic Situation and Prospects 2021*. [Online]. [cit. 2022-02-12]. Dostupné z: <https://www.un.org/development/desa/dpad/publication/world-economic-situation-and-prospects-2021/>
16. URADPRACE. *Aktivní politika zaměstnanosti*. [online]. [cit. 2021-12-25]. Dostupné z: <https://www.uradprace.cz/aktivni-politika-zamestnanosti-1>
17. Ústava Ruské federace. [online]. [cit. 2022-03-15]. Dostupné z: <http://www.constitution.ru>
18. WHO. *Koronavirová infekce COVID-19*. [Online]. [cit. 2022-02-12]. Dostupné z: <https://www.who.int/ru/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019>
19. WORLDBANK. *Míra inflace v Rusku v letech 1998–2020*. [Online]. [cit. 2021-12-23]. Dostupné z: <https://data.worldbank.org/indicator/FP.CPI.TOTL.ZG?end=2020&locations=RU&start=1997>
20. WORLDBANK. *Vývoj HDP v Rusku v letech 1998-2020*. [Online]. [cit. 2021-12-23]. Dostupné z: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD?end=2020&locale=ru&locations=RU&start=2000>
21. WORLDBANK. *Vývoj nezaměstnanosti v Rusku v letech 1997–2020*. [Online]. [cit. 2021-12-25]. Dostupné z: <https://data.worldbank.org/indicator/SL.UEM.TOTL.NE.ZS?end=2020&locations=RU&start=1997>
22. Zákon Ruské federace č. 1032-1 “*O zaměstnanosti v Ruské federaci*“ ze dne 19.4.1991. [Online]. [cit. 2021-12-25]. Dostupné z: http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_60/